

bağbahçe

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 50 KASIM-ARALIK 2013 FİYATI: 5 TL

GÜNYÜZÜNE ÇIKARILAN BİR HAZİNE!..
“İstanbul Saint Joseph Lisesi
Tarihi Bitki Koleksiyonu”

BALKONDAKİ BAHÇENİZ
Kış bakımı ve uygulamaları

Kış mevsimlikleri ve
NGBB uygulamaları

NGBB'nin
Eğitim Çalışmaları

“PARIS VI” GÖZLEM GEZİSİ
Kazdağları

Floristik Araştırma Çalıştayı
(PARIS) VI

“Teşhis Yolu” Oyunu
Bayrampaşa “Bilim Sokağı”nda

NGBB YAZ KAMPİ 2013
Hakkâri Grubu

Üzüm çekirdeği
(*Vitis vinifera*)

TÜRKİYE'NİN TEHDİT ALTINDAKİ BİTKİLERİ
Tere kayagülü (*Aethionema lepidioides*)
Üçgüneşotu (*Fumana trisperma*)

Üzüm çekirdeği

(*Vitis vinifera* L.)

Üzüm (*Vitis vinifera* L.), "Vitaceae" ailesine mensup bitkidir. Vatanı Anadolu ve Kafkaslar olan bitkinin, asırlardır kültürü yapılmaktadır. Hâlen tüm dünyada yetiştirilmekte ve özellikle şarap üretiminde yararlanılmaktadır.

Hippokrat, Theophrastus, Dioscorides, Pliny, Galen ve eski Mısırlılar üzümün tıbbi özelliklerinden bahseder. Genç dallardan elde edilen usaresinin, cilt hastalıkları ve göz yanıklarının tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir. Yaprakları ishal, iç kanama (hemoraj), varis ve basur tedavisinde; koruk halinin suyu ise boğaz enfeksiyonlarına karşı kullanılmaktadır. □

Üzüm meyveleri, halk tıbbında kaşeksi (aşırı kilo kaybı), kanser, kolera, ishal, çiçek, ses kısıklığı, iskorbit, oftalmi yanında cilt, böbrek, karaciğer hastalıklarının tedavisinde kullanılır. □

Üzüm çekirdeği, genellikle şarap üretiminde yan ürün olarak elde edilir. Sıkılmış üzüm posasının % 20-26'sı üzüm çekirdeğini oluşturur.

Üzüm çekirdeğinin ana fenolik bileşikleri proantosiyanidinlerdir. Bunlar prosiyanidin oligomerleri (PCO'lar), prosiyanidinler veya kondanse tanenler olarak da bilinir ve üzüm çekirdeğinin dış çeperinde bulunur. Prosiyanidin oligomerleri, kateşinler ve lökosiyanidinlerden oluşur. Asit ortamda ısıtıldıklarında, PCO'lardan siyanidin açığa çıkar. □

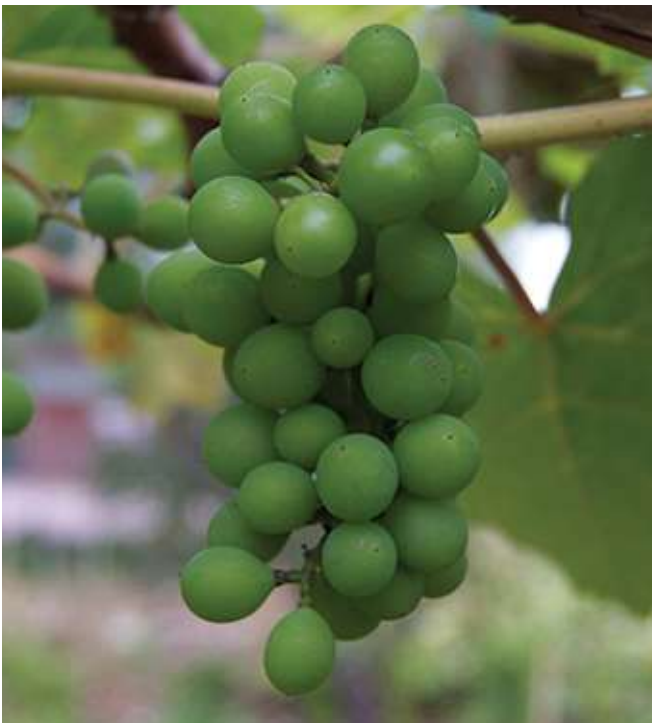
Fransa'da mikrodolaşım hastalıklarının tedavisinde kullanılan standart PCO ekstresi; prosiyanidin dimerleri, trimerleri, tetramerleri ve yedi üniteye kadar ulaşan oligomerlerden ibarettir. Ayrıca, az miktarda kateşin ve epikateşin de ihtiva eder. □

Üzüm çekirdeğinde ayrıca % 16 ham protein, % 23 yağ, % 48 lif, bazı pigmentler, bir miktar esansiyel

amino asitler, demir, kalsiyum, çinko, bakır, fosfor, magnezyum ve potasyum bulunur. □

Üzüm çekirdeği ekstraktları ile yapılan klinik çalışmaların sonucunda, prosiyanidinlerin yara iyileştirici olduğu, yangı (enflamasyon), ödem, alerji, diyabetik retinopati, damar sertliği (ateroskleroz), mikrodolaşım bozuklukları, gece körlüğü, oküler ışık hassasiyeti, kapiler kırılabilirlik, makuler dejenerasyon, aşırı platelet agregasyonu gibi sorunların tedavisinde etkili olduğu anlaşılmıştır. □

Kollajen koruyucu etkilerinden dolayı prosiyanidinler, dermatolojide damar yetmezliği veya güneşe aşırı maruz kalma gibi sorunlardan kaynaklanan cilt hastalıklarının tedavisinde kullanılır.

Fotoğraf: Zafer Karaca

Prosiyanidinler, serbest radikal süpürücü etkileri nedeniyle, cildi serbest radikallerin neden olduğu hasardan korumak için kozmetik formülasyonlara girer. Antimutajenik etkileri, potansiyel kemoprevensiyon özelliklerini hatırlatır. □

Bir randomize, plasebo kontrollü çift kör klinik çalışmada, kapiler hiperpermeabilitesi ve hepatik sirozu olan 20 hastaya, 150 mg prosiyanidin içeren ilaç sekiz hafta süreyle verilmiş; tedavi grubunda kapiler kırılma indeksi plaseboya göre ($p < 0.05$) önemli ölçüde gelişme gözlenmiştir. □

Periferik venöz yetmezliği olan 92 hastada yapılan çift kör plasebo kontrollü deneyde, yirmisekiz gün süreyle günde 300 mg prosiyanidin verilen hastaların % 75'inde iyileşme görülmüştür. Plasebo grubuna nazaran, damar fonksiyonlarında % 41 iyileşme sağlanmıştır. □

Bir defada 150 mg prosiyanidin verilen hastalarla yapılan bir başka çalışmada, objektif ölçümlerle, yaygın varisleri olan hastalarda venöz tonusunda artış gözlenmiştir.

Başka bir plasebo kontrollü çalışmada, 25-55 yaşları arasındaki varisli 30 hastaya, 150 mg üzüm çekirdeği oligomerik prosiyanidinleri, yarı-sentetik bir flavonoid olan diosmin veya plasebo 30 gün süreyle verilmiş; tedavi grubunda diğer iki gruba nazaran, fonksiyonel şikayetlerin önemli ölçüde azaldığı tespit edilmiştir. Ekstrenin, ileride varise çevirebilecek fonksiyonel şikayetlerin tedavisinde etkili olabileceği sonucuna varılmıştır. □

Benzer çalışmalarda, hamileliğe bağlı kronik venöz yetmezliği olan 50 kadın hastaya, otuz gün süreyle 150 mg/gün standardize prosiyanidinler ekstresi verildiğinde, önemli ölçüde iyileşme görülmüştür. Periferik venöz yetmezliği olan 71 hastaya, yirmisekiz gün süreyle verilen standardize üzüm çekirdeği ekstresi ile plaseboya nazaran, tedavi grubunda gece krampları, bacak ağrılaşması, ödem, karıncalanma gibi semptomlarda önemli ölçüde azalma görülmüş; plasebo grubunda % 41 iyileşme varken, bu oran tedavi grubunda % 75 olmuştur.

Meme kanseri ameliyatından sonra ödem oluşan, 33-64 yaşları arasındaki 63 kadınla yapılan çift kör plasebo kontrollü çalışmada, hastalar altı ay süreyle 150 mg ekstreyi günde iki defa almıştır. Kollarda oluşan ödemin semptomları arasında deri gerilmesi, ağrı, kolları ve omuzları oynatmada zorluk sayılabilir. İlk altı haftada plaseboya nazaran fark görülmemiş; ancak daha sonra ve altı ayın sonunda, büyük fark meydana gelmiştir. Tedavi grubundaki hastalarda, her üç semptomda da iyileşme gözlenmiştir. Bu durum, intralenfatik transportun iyileşmesi olarak yorumlanmıştır. □

Diyabetik ve hipertansif 25 hastayla yapılan çift kör çalışmada, 150 mg/gün verilen prosiyanidinler, plasebo grubuyla karşılaştırılmıştır. Prosiyanidin grubunda kapiler rezistans % 25 oranında artarken, plasebo grubunda fark görülmemiştir. □

Standardize üzüm çekirdeği ekstresi (50 mg prosiyanidinler/doz), yaş ortalaması 74,7 olan ve kapiler kırılma bulguları bulunan 37 hastada denmiştir. Onbeş gün süreyle günde 50

Fotoğraf: Zafer Karaca

mg ekstre alan 21 hastanın % 10'un-
da, plasebo grubunda ise 12 hastanın
3'ünde, kapiler rezistansta düzelme
görülmüştür. □

Yaşları 19-31 olan 20 sağlıklı
bireyle tek kör, randomize, plasebo
kontrollü çapraz çalışma yapılmıştır.
Beş gün süreyle, günde iki defa 150
mg üzüm çekirdeği prosiyanidinleri
verilen kişilerin tedavisine iki hafta
ara verilmiş; daha sonra plasebo gru-
bununun tedavi grubu olmasıyla ikinci
safha deney sürdürülmüş ve kırmızı
şarapla yapılan benzer klinik çalış-
maya çok benzeyen antioksidan akti-
vite sonuçları alınmıştır. □

Bilgisayar ve televizyon önünde
uzun süre durmaktan kaynaklanan,
göz (oküler) stresi olan 75 hasta üze-
rinde yapılan çift kör plasebo kontrol-
lü klinik çalışmada, altmış gün süreyle
günde 300 mg prosiyanidinler veril-
miş ve kontrol grubuna göre önemli
ölçüde gelişme kaydedilmiştir. □

Miyop olan 91 hastaya, 28 gün
süreyle verilen 300 mg/gün ekstre ile re-
tinal fonksiyonun iyileştiği gözlenmiştir.

Diyabetik retinopatisi olan 26
hastaya, ellibir gün süreyle günde
100 mg prosiyanidinler verilmiş ve
tartışılmaz şekilde yararlı olduğu
görülmüştür. □

Mikroanevrezma, hemoraji ve
kapiler hipoksiyayı takiben neovaskü-
lerizasyonu olan yani damarları anor-
mal biçimde şekillenen 30 retinopati
hastasına, günde 50 mg prosiyanidin-
ler verilmesiyle retinopati lezyonlar-
ında iyileşme sağlanmıştır. □

Prosiyanidinlerin korunma ama-
cıyla, günde 50 mg alınması tavsiye
edilmektedir. Bu uygulama, günlük
diyetle 25 mg flavonoit alınması tav-
siyesiyle karşılaştırılabilir. Tedavi
amaçlı doz, 100-300 mg olabilir. Bu
dozlar, % 80-85 prosiyanidin oligo-
merleri içeren ekstreler için geçerlidir. □

Platelet agregasyonunu (trom-
bosit kümelenmesini) önleyici etkisi
nedeniyle üzüm çekirdeği ekstresi,
ameliyat öncesi antikoagülan alan
hastalarda kontrendike olabilir. Üzüm
çekirdeği ekstresi, C vitamini ile si-
nerjistik etki gösterir.

Hamilelerde yan etkiye ve gebe
hayvanlarda teratojenik etkiye rast-
lanmamıştır. Ancak, doğum esnasın-
da aşırı kanamaya yol açma riskinin
olabileceği bildirilmiştir. Emzirme
dönemindeki ters etkilerine dair veri
bulunmamaktadır. Mutajenik etkisi
yoktur. □

Üzüm çekirdeği ekstresinin her-
hangi bir toksisiteye yol açtığı bilin-
memektedir. Japonya ve Kore'de yetiştirilen
“*Vitis coignetiae* Pulliat ex
Planch.” ekstresindeki minör madde-
lerin, farelerde hepatotoksiste gös-
terdiği rapor edilmişse de bu biyolojik
etkinin, ekstrede daha bol bulunan
“Σ-viniferin” tarafından dengelendiği
belirtilmiştir.

K. Hüsnu Can Başer
Prof. Dr. Anadolu Üniv. Eczacılık Fak.

Fotoğraflar: Salih Sercan Kanoğlu

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece
bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği
taşımaz. Hastalıkta, tedavinin mutlaka doktor
kontrolünde yapılması gerektiği
unutulmamalıdır.